

УДК 327.3

Дмитро Коротков

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,

політичних наук і практичної філософії,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,

61000, Україна, Харківська обл., м. Харків, пр. Науки, 9-А, каб. 512/1,

Dmytro.korotkov@hneu.net

ORCID ID: 0000-0003-2732-0824

МІЖНАРОДНІ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ХАРАКТЕР ВПЛИВУ НА СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

У статті проаналізовано зміст дефініції «міжнародні неурядові організації». З'ясовано, що переважна більшість неурядових організацій створюються на вирішення конкретних проблем і діють у межах певної проблематики. На сьогодні ці організації активно займаються питаннями, пов'язаними з наданням гуманітарної допомоги, захистом прав людини та охороною навколишнього середовища, забезпечення миру та безпеки, беруть участь в освітніх програмах, спортивних проектах. Вони забезпечують аналіз та експертну оцінку різних, у тому числі глобальних проблем, діють як механізм «раннього оповіщення» та сприяють здійсненню контролю за виконанням учасниками зобов'язань за міжнародними угодами. Автором зазначається, що однією з причин перетворення міжнародних неурядових організацій в головного актора світового політичного процесу – є їх функціональна спрямованість на встановлення зв'язків між державами та недержавними сегментами. В цьому випадку неурядові організації виступають в якості неполітичної організації і здатні діяти в такій якості як на національному, так і на міжнародному рівні. Все це призвело до того, що формально у більшості держав світу знято бар'єри для виходу неурядових організацій на світовий рівень. Створюються механізми, що полегшують міжнародну діяльність таких організацій. Роль міжнародних неурядових організацій у міжнародних відносинах зазнала якісних змін і завдяки збільшенню фінансування за рахунок державних та приватних грантів. Сьогодні МНУО на постійній основі забезпечують виконання багатьох життєво важливих функцій міжнародного спілкування та співробітництва. У цих умовах будь-які спроби побудувати однополярний світ не можуть бути реалізовані на практиці.

Ключові слова: держава, міжнародні неурядові організації, міжнародні урядові організації, громадська думка, функції неурядових організацій.

INTERNATIONAL NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS: THE NATURE OF INFLUENCE ON CONTEMPORARY INTERNATIONAL RELATIONS

The article of the definition of "international non-governmental organizations" is analyzed in the article. It was found out that the vast majority of non-governmental organizations are created to solve specific problems and act within the framework of certain issues. Today these organizations are actively involved in issues related to humanitarian assistance, human rights and environmental protection, peace and security, participate in educational programs, sports projects. They provide analysis and expert evaluation of various, including global problems, act as a mechanism of "early warning" and contribute to monitoring the implementation of obligations of parties under international agreements. The author notes that one of the reasons why international nongovernmental organizations have become the main actor in the global political process is their functional focus on establishing links between states and non-state segments. In this case, non-governmental organizations act as a non-political organization and are able to act both nationally and internationally. All this has led to the fact that, formally, in most states of the world, the barriers to the entry of non-governmental organizations at the global level have been removed. Mechanisms are being created to facilitate the international activities of such organizations. The role of international NGOs in international relations has also undergone qualitative changes due to the increase in funding through public and private grants. Today, NGOs permanently carry out many vital functions of international communication and cooperation. Under these conditions any attempts to build a unipolar world cannot be realized in practice.

Key words: state, international non-governmental organizations, international governmental organizations, public opinion, functions of non-governmental organizations.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Дедалі більшу роль процесам глобального управління починають грати недержавні актори. Особливе місце серед них посідають міжнародні неурядові організації (МНУО). В останнє десятиліття їхнє кількісне зростання особливо помітне. У зв'язку з цим видається, що вивчення ролі та значення міжнародних неурядових організацій у процесах глобального управління – нагальна потреба сучасної науки. Спроби виробітку визначення поняття «міжнародна неурядова організація» робилися

неодноразово, але всі вироблені поняття мають певні недоліки (не відображають правову природу МНУО, членство, цілі діяльності тощо). Переважна більшість неурядових організацій створюються для вирішення конкретних проблем чи діють у межах певної проблематики. На сьогодні ці організації активно займаються питаннями, пов'язаними з наданням гуманітарної допомоги, захистом прав людини та охороною навколишнього середовища, побудовою демократії, забезпечення миру та безпеки і, беруть участь в освітніх програмах, спортивних проектах. Вони забезпечують аналіз та експертну оцінку різних, у тому числі глобальних проблем, діють як механізм «раннього оповіщення» та сприяють здійсненню контролю за виконанням учасниками зобов'язань за міжнародними угодами. Але, незважаючи на досить позитивну роль МНУО у їхній діяльності існують і певні проблеми. На адресу МНУО досить часто звучать звинувачення про втручання у внутрішні справи держави, їхня діяльність часто має політизований характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на удавану велику кількість літератури, присвяченої проблематиці діяльності МНУО різного рівня, фундаментальні вітчизняні дослідження практично є відсутніми. У даний період видано значний обсяг наукових праць, в яких аналізуються окремі аспекти досліджуваної проблематики – становлення та розвитку міжнародних організацій та неурядових організацій щодо становлення громадянського суспільства та взаємодії цих організацій з урядами країн щодо захисту прав і свобод людини в різноманітних сферах суспільства (економічна, інформаційна, правова, політична, культурна та ін.). Серед них слід відзначити роботи вітчизняних авторів: М. Баймуратова, В. Баркова, В. Безродної, В. Горбатенка, Г. Зеленько, Г. Калінічева, С. Кириченка, О. Кучика, А. Малько, М. Осушного, Т. Розової, С. Рябова, М. Рябчука, Є. Пожидаєва, О. Скрипника, Г. Тарасенко, Г. Щедрової та ін. Серед іноземних авторів, які пишуть з даної проблематики можна назвати У. Аллемані, У. Бека, Е. Гідденса, О. Неклессу, Д. Розенау, А. Токвіля, Ф. Шміттєра та ін.

Мета статті Визначитися із дефініцією «міжнародні неурядові організації». Проаналізувати функціональний характер впливу міжнародних неурядових організацій на світовий політичний процес та причини збільшення впливу неурядових організацій в порівнянні з державою.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На початку XXI століття структура світової політики стрімко ускладнюється. Все більшу роль у процесах глобального управління починають грати недержавні актори. Особливе місце у тому числі займають міжнародні неурядові організації (МНУО). За останні двадцять років вони заявили про себе як про нову потужну силу у системі сучасних міжнародних відносин. Значною мірою вони потіснили такі традиційні суб'єкти як держави, міжнародні урядові організації (МУО) та ТНК.

Неурядові організації у сучасному вигляді виникли ще у XIX ст., проте суттєве політичне вплив вони набули лише у другій половині XX ст. Спроби вироблення визначення поняття «міжнародна неурядова організація» робилися неодноразово, але всі вироблені поняття мають певні недоліки (не відображають правову природу МНУО, членство, цілі діяльності тощо). Сам термін «неурядова організація» увійшов до міжнародно-юридичного лексикону під час створення Статуту Організації Об'єднаних Націй у 1945 р. завдяки включенню до нього Статті 71 – радикальної на ті часи інновації, що дозволила МНУО на легальних засадах брати участь у міжнародних відносинах та міждержавної дипломатії [5].

Неурядові організації є найбільш яскравим виразом те, що називається громадянським суспільством, тобто. сферою, в якій соціальні рухи формуються в залежності від цілей, кола учасників та тематичних інтересів. У дослідженнях, проведених у рамках Римського клубу, неурядові організації отримали назву «босонога революція» або «народна сила» [6, р. 35]. Зазначимо, що у правовій літературі наголошується кілька критеріїв, наявність яких дозволяє віднести ту

чи іншу організацію до категорії МНУО. Зокрема, у резолюції 288 (X) В ЕКОСОС (Економічна та Соціальна Ради ООН) від 27 лютого 1950 р. зазначено, що «будь-яка міжнародна організація, не заснована на підставі міждержавної угоди, вважається неурядовою організацією» [4].

Тема визначення поняття неурядових організацій дуже актуальна у міжнародному політологічному дискурсі. Ж. Мейно визначає нерядові організації (НУО) як «групи тиску», що діють на міжнародній арені і впливають на міждержавні організації, уряди держав і громадську думку [10, р. 113]. Погляди Ж. Мейно поділяє і Й. Ладор-Ледерер, додаючи, однак, що МНУО при цьому виконують корисні функції, будучи своєрідною соціальною протиположністю державі, яка не може вирішувати основні, життєві проблеми, що стоять перед міжнародною спільнотою [9, р. 379]. Д. Карро і П. Жюйар вважають, що «МНУО - це створені з ініціативи приватних-фізичних осіб об'єднання членів різної державної власності, створені з метою здійснення міжнародної діяльності некомерційного характеру та мають статус юридичної особи за внутрішнім, а не міжнародним правом» [2, с. 23].

У Щорічнику міжнародних організацій (Yearbook of International Organizations) поняття МНУО конкретизується через перерахування її основних ознак: відсутність мети отримання прибутку, визнання принаймні однією державою або наявність консультативного статусу при міждержавних (міждержавних) організаціях, отримання коштів більш ніж з однієї країни [15].

Таким чином, спираючись на висловлені у вітчизняній та зарубіжній міжнародно-правовій літературі точки зору, положення, зафіксовані в міжнародних документах МНУО можна визначити як: засноване на ідеї «народної дипломатії», організаційно-структуроване некомерційне об'єднання фізичних та юридичних осіб (а в деяких випадках і офіційних представників держав) кількох країн для здійснення правомірної міжнародної діяльності, сфері їхньої компетенції, на благо людству. Неурядова організація - це організація, незалежна від уряду, основна місія якої не є комерційною і яка

фокусується на соціальних, культурних, екологічних, освітніх та інших питаннях. МНУО звертаються до широкого кола потреб у реагуванні та відновленні. Це можуть бути МНУО, приватні добровільні організації, міжнародні організації, донорські агенції чи координуючі організації. Необхідно підкреслити, що міжнародні неурядові організації цінують свою незалежність та нейтралітет; вони, як правило, децентралізовані, віддані справі та значною мірою орієнтовані на практику.

Головна функція міжнародних неурядових організацій полягає у встановленні зв'язків між державами та недержавними сегментами. У цьому випадку неурядові організації виступають як би як неполітичні утворення і здатні діяти в такій якості як на національному, так і міжнародному рівні. Така можливість ґрунтується на зростаючій довірі. Одним із чинників, що сприяють встановленню довіри між урядами та неурядовими організаціями, є те, що багато неурядових організацій проходять національну реєстрацію своїх установчих актів, у яких викладено їхні цілі та завдання.

Основною «зброєю» МНУО у сфері міжнародної політики є мобілізація міжнародної громадської думки, а методом досягнення цілей - тиск на міжнародні міжурядові організації (насамперед на ООН). Саме так діють, наприклад, Грінпіс, Міжнародна Амністія, Міжнародна Федерація з прав людини або Всесвітня Організація Боротьби проти катування (остання показова і в тому відношенні, що об'єднує зусилля понад 200 національних організацій, метою яких є боротьба проти катування) [14]. Тому МНУО нерідко називають міжнародними групами тиску. Як відомо, у політичній соціології термін «групи тиску» фіксує відмінність громадських організацій від політичних партій: якщо партії прагнуть до досягнення та виконання владних функцій у суспільстві, то групи тиску намагаються, з метою захисту своїх інтересів, впливати на владу, залишаючись поза владними структурами та інститутами [3] (наприклад, профспілки, підприємницькі об'єднання, жіночі організації тощо). Аналогічний характер мають і МУО - як з погляду ставлення до «влади», що має, природно,

зовсім інший характер на міжнародній арені, так і з погляду методів та високої ефективності їх дій.

Останніми роками вплив неурядових організацій на міжнародну сферу посилюється, їх кількість стрімко зростає. На сьогоднішній день, за офіційною статистикою Організації Об'єднаних Націй (ООН), у світі існує понад 78 тис. міжнародних МНУО. Змінюється як кількість організацій, так й роль і функції, що вони виконують. Від цих функцій залежить рівень впливу неурядових організацій на світовий політичний процес.

Коріння «революційного прориву» у діяльності неурядових організацій лежить у зростаючій незадоволеності громадян у діях урядів своїх держав. Громадяни не впевнені, що уряди мають достатню інформацію для прийняття чітких та зважених рішень у галузі міжнародних відносин. У зв'язку з цим людство вступає у стадію такого розвитку міжнародних відносин, коли держави свідомо втрачають монополію єдиних суб'єктів міжнародних відносин. Уряди у всьому світі починають визнавати проблему «стійкості та стабільності», і цей термін розглядається в обговореннях державної політики. Будь-який уряд не може працювати в цій галузі поодиночі; необхідно співпрацювати з іншими урядами, щоб вирішити цю проблему у глобальному контексті. Згідно з опитуванням експертів, проведеним компанією GlobeScan, провідну роль у досягненні стійкості та стабільності відіграватиме бізнес (35%), за ним слідує неурядові організації (30%) та уряди (24%) [13]. Головне питання сучасних міжнародних відносин, чому поступово збільшується вплив неурядових організацій в порівнянні з державою?

Формально у більшості держав світу знято бар'єри для виходу неурядових організацій на світовий рівень. Створюються механізми, що полегшують міжнародну діяльність таких організацій. Наприклад, за Європейською Конвенцією про міжнародні неурядові організації, прийнятих Радою Європи, держави-учасники конвенції зобов'язуються створювати сприятливі юридичні умови для діяльності не лише «своїх», а й закордонних неурядових організацій.

Міжнародний характер відповідно до цього документа визнається за організаціями, у складі яких є принаймні два члени з двох країн [1].

МНУО може бути заснована лише у тих організаційно-правових формах, визначених законами кожної країни. На даний момент у багатьох країнах світу існує можливість створення некомерційних організацій у таких формах: громадська організація; громадський рух; суспільний фонд; громадська установа; орган громадської самодіяльності; некомерційне партнерство; автономна некомерційна організація; фонд; асоціація (союз); релігійна організація; товариство власників житла; споживче товариство; спілка споживчих товариств; споживчий кооператив; сільськогосподарський кооператив; спілка сільськогосподарських кооперативів; професійна спілка.

Здається, що міжнародні неурядові організації обрали своїм простором впливу країни, що розвиваються і не є демократичними. Це хибна точку зору і в своєму дослідженні автор аналізує умови діяльності міжнародних неурядових організацій на прикладі США, країни, що має величезний вплив на сучасний міжнародний політичний процес, але і сама країна схильна до впливу з боку міжнародних неурядових організацій. У США існує приблизно 1,5 мільйона неурядових організацій та 26 типів громадських організацій, починаючи від асоціацій підприємців до благодійних організацій та приватних клубів. Однак треба відзначити, що, незважаючи на таке різноманіття, будь-яка організація, що входить до цих 26 категорій, повинна мати наступні п'ять основних характеристик:

- мати організаційний статус, тобто. мати певну структуру і сталість;
- бути неурядовою організацією, тобто, не входити до складу державного апарату;
- бути організацією, яка не має права на виплату доходів її власникам та керівникам, але зобов'язана використовувати їх на цілі організації;
- бути самоврядною, тобто. не підкорятися будь-яким іншим відомствам чи організаціям;
- працювати на благо суспільства [11].

Відповідно, нормативні акти США, що впливають на організації громадянського суспільства, призначені для полегшення та підтримки створення неурядових організацій (НУО). Нормативні акти США розроблені, зокрема, для того, щоб уникнути суджень про цінність чи роботу тієї чи іншої НУО. Американські та міжнародні НУО представляють практично всі мислимі ідеології, політичні відносини, релігії, соціальні проблеми та групи інтересів. Деякі глибоко залучені до політичного процесу; інші безпартійні, діють далеко від політичного процесу та займаються лише соціальними питаннями

Зазначимо, що неурядові організації США здійснюють широкий спектр діяльності, включаючи політичний захист з таких питань, як зовнішня політика, вибори, довкілля, охорона здоров'я, права жінок, економічний розвиток та багато інших питань. Вони часто розробляють та розглядають нові підходи до соціальних та економічних проблем, які уряди не можуть вирішити поодиночі. Велика кількість МНУО США працюють у сферах, не пов'язаних з політикою. До них належать волонтерські організації, засновані на спільній релігійній вірі, профспілки, групи, які допомагають уразливим людям, таким як бідні чи інваліди, та групи, які прагнуть розширити можливості молоді чи маргіналізованих груп населення. Поступово американські регіональні неурядові організації стають транснаціональними та розповсюджують свою діяльність у багатьох країнах світу.

Справді, міжнародні неурядові організації існують, щоб представляти практично всі можливі справи. Їхні джерела фінансування включають пожертвування приватних осіб (американських чи іноземних), комерційні компанії приватного сектора, благодійні фонди чи гранти від федерального уряду, уряду штату чи місцевого самоврядування. Джерела фінансування також можуть містити іноземні уряди. Закон США не забороняє іноземне фінансування НУО; чи надходить це іноземне фінансування з державних чи недержавних джерел [8].

Хоча більшість МНУО існують у країнах за абсолютно альтруїстичними причинами - в надії на просування прав людини, здоров'я, економічного

розвитку, демократії та охорони природи - багато урядів у всьому світі приділяють пильну увагу міжнародним неурядовим організаціям з причин небезпеки, що іноземні організації та їх іноземне фінансування передбачає політичний вплив зовні. Деякі уряди також бояться культурного впливу на громадян країни МНУО, які потенційно можуть вплинути на зміни місцевих звичаїв та владних структур. Щоб продовжити свою діяльність на міжнародному рівні, лідери МНУО повинні бути в курсі змін у законах, які вимагають від іноземних організацій подолати перешкоди, раніше, чим надавати допомогу конкретним країнам. Через пильну увагу до іноземного фінансування та потенційного політичного впливу, що надходить до країни через її приймаючу НУО, більшість країн вимагає, щоб НУО та інші іноземні організації реєструвалися в місцевих органах влади - і часто дотримувалися додаткових умов - перш ніж вони зможуть законно діяти в цій країні.

Зазначимо, що у Сполучених Штатах є багато іноземних НУО, які роблять важливу та цінну роботу, на думку американців, в країні. Іноземні НУО можуть зареєструватися в США, заповнивши просту форму як некомерційну організацію. Деякі діють як безпартійні фонди, тоді як інші пов'язані з іноземними політичними партіями та діють як аналітичні центри та посередники з організаціями США, які займаються зовнішньою політикою. Ці фонди організують програми для своїх політиків, коли вони приїжджають до Сполучених Штатів, та організують конференції, молодіжні обміни та стипендії/стипендії. Вони також фінансують та проводять спільні проекти з американськими НУО. Ці зарубіжні партійні інститути, що повністю фінансуються іноземними урядами, не мають особливих обмежень на їхню діяльність у Сполучених Штатах, можуть вільно проводити збори та публікувати матеріали.

Неурядові організації в останні десятиліття активно виступають у ролі щодо незалежного учасника внутрішніх та зовнішніх відносин окремих країн та міжнародних відносин загалом. Майже всі суспільно-політичні та міжнародно-правові питання та проблеми вирішуються, зокрема, під їх непрямым або

прямим впливом. Деякі міжнародні МНУО мають більший вплив у світі, ніж окремі держави чи група держав. Слід зазначити, що процеси інтернаціоналізації та глобалізації стирають кордони для діяльності неурядових організацій та їх вплив на світовий політичний процес важко переоцінити. Міжнародні неурядові організації діють у різних сферах та мають багатофункціональний характер.

Можна виділити такі види діяльності міжнародних неурядових організацій:

- участь у прийнятті рішень у міжнародних організаціях, при цьому обстоюючи свої інтереси, у тому числі шляхом надання експертних оцінок та рекомендацій;
- участь у плануванні, проведенні та моніторингу;
- проектів, що реалізуються чи фінансуються міжнародними міжурядовими організаціями;
- контролю над виконанням зобов'язань, прийнятих державами;
- участь у процедурах урегулювання спорів у рамках міжнародних міжурядових організацій [12, р. 131].

Усі функції неурядових організацій можна розділити на дві категорії: операційні функції та функції лобіювання. *Операційна функція* відноситься до проведення конкретних заходів та реалізації програм, які спрямовані безпосередньо на зміну умов існування людей, рішення різноманітних проблем, актуалізацію культури і т. д. *Функції лобіювання* спрямовані на формування думок, політики, практик національних та міжнародних державних акторів, представників бізнесу, соціальних груп та суспільства в цілому.

На думку автора, головна функція міжнародних неурядових організацій полягає у встановленні зв'язків між державами та недержавними сегментами. В цьому випадку неурядові організації виступають в якості неполітичної організації і здатні діяти в такій якості як на національному, так і на міжнародному рівні.

На думку автора, збільшення впливу міжнародних неурядових організацій на світовий політичний процес сприяло і збільшення фінансування за рахунок державних та приватних грантів. Це фінансування надходить з різних джерел і перенаправляється у всіх можливих напрямках. Найбільшою у світі МНУО є Фонд Білла та Мелінди Гейтс зі статком у 28,8 мільярда доларів. 160 міжнародних неурядових організацій (МНУО), пов'язаних з InterAction, мають сукупний річний дохід у розмірі 2,3 мільярда доларів [13].

НУО засновані на членстві, такі як Amnesty International, які відмовляються приймати гроші від політичних партій, агентств або урядів, тоді як інші НУО є комерційними організаціями, орієнтованими на лобіювання інтересів, що ґрунтуються на отриманні прибутку. стають залежними від урядів у питаннях фінансування та контрактів на надання послуг.

Наприклад, 70% бюджету CARE International (420 мільйонів доларів США) надійшло від державних внесків у 2001 р., 25% доходу Oxfam надійшло від уряду ЄС та Великобританії, а 46% доходу організації «Лікарі без кордонів» надійшло з державних джерел. Аналогічно, організація World Vision отримала від уряду США товарів на 55 мільйонів доларів. Одні з найбільших МНУО за розміром та фінансовою потужністю знаходяться у гуманітарній сфері. Наприклад, Oxfam, World Vision, CARE та Save the Children – все це сильні бренди, що належать дуже великим організаціям із сильною фінансовою потужністю. Річний бюджет найбільшої МНУО - World Vision - у 2021 році склав 2,6 мільярда доларів [7]. Деякі з інших НУО можуть похвалитися аналогічними фінансовими ресурсами. Понад 70% коштів, що виділяються на допомогу, надходить у найбільші НУО. У вісімку найбільших входять такі організації:

1. World Vision, \$2,6 млрд (2021)
2. Oxfam, \$912 мільйонів (2020-2021)
3. CARE, \$624 мільйона (2005)
4. Save the Children, \$839 мільйона (2020)
5. Католицька служба допомоги, \$694 мільйона (2005)

6. Лікарі без кордонів, \$ 1,63 мільярда доларів (2021)
7. Міжнародний комітет порятунку, \$825 мільйона (2020) [13]
8. Корпус милосердя, \$356 млн. (2005)

Необхідно звернути увагу на те, що ці організації об'єдналися у мережу та вплинули та впливають на світову політику.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Глобальна політика зазнала радикальних змін у результаті зростання неурядових організацій. МНУО перейшли від ролі другого плану до присутності в центрі світової політики і, як наслідок, впливають на владу та на формування політики в глобальному масштабі. Деякі організації, такі як Amnesty International та Greenpeace, фактично стали брендами МНУО та допомогли зробити міжнародні неурядові організації провідними акторами міжнародних відносин. Існують й інші впливові міжнародні неурядові організації ефективність зусиль яких застала уряди та інші глобальні багатосторонні інституції зненацька. У відповідь ці зусилля змусили уряди шукати способи залучення МНУО до процесу прийняття рішень та взаємодії з ними.

Роль міжнародних неурядових організацій у міжнародних відносинах зазнала якісних змін. Із допоміжних інструментів для вирішення окремих проблем взаємодії суверенних держав вони перетворилися на сегмент міжнародного життя, глибоко інтегрований у систему. Сьогодні МНУО на постійній основі забезпечують виконання багатьох життєво важливих функцій міжнародного спілкування та співробітництва. У цих умовах будь-які спроби побудувати однополярний світ не можуть бути реалізовані на практиці, оскільки жоден з існуючих центрів сили у світовій політиці не в змозі підпорядкувати своєму політичному керівництву величезний ареал, що все розширюється. міжнародних відносин, що здійснюються міжнародними міжурядовими та неурядовими організаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейська конвенція про визнання юридичними особами міжнародних неурядових організацій (1986) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_683#Text
2. Дахно І. І. (2009). *Міжнародне економічне право: навч. посіб.* Київ: Центр учбової літератури, 2009.
3. Кіянка І. (2009) Взаємодія держави і групи тиску в сучасному процесі України. *Науковий вісник*, № 4. URL: efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/viewer.html?pdfurl
4. Месхія О. (2014) Генеза розвитку міжнародних організацій як інституціоналізованого механізму міжнародного співробітництва. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, № 6, с. 62 - 69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_6_15
5. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду (1945). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
6. Beigberder Y. 1992. *Le Role International des Organisations NonGouvernementales.* Buxelles-Paris
7. Global Annual Report, World Vision International (2021). URL: <https://www.wvi.org/publications/annual-report/2021-global-annual-report-world-vision-international>
8. Gloeckner E. (2016) Foreign Agent Registration & Funding Restrictions for NGOs. URL: <https://nonprofitrisk.org/resources/articles/foreign-agent-registration-funding-restrictions-for-ngos/>
9. Lador-Lederer J. J. (1968) International Non-Governmental Organisations and Economic Entities: A Study in Autonomous Organization and Jus Gentium. Leyden: A.W.Sythaff/ 327 p. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/israel-law-review/article/abs>
10. Meynaud J. (1961) *Les Groupes de Pression Internationaux.* Lausanne. 560 p.
11. Non-Governmental Organizations (NGOs) in the United States. URL: <https://www.state.gov/non-governmental-organizations-ngos-in-the-united-states/>
12. Ripinsky S., Van den Bossche P. (2007). *NGO involvement in International Organizations: A Legal Analysis.* London: British Institute of International and Comparative Law
13. Role of Governments and Nongovernmental Organizations. (2016) URL: efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.sagepub.com%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fupm-
14. World Organisation Against Torture. URL: access: <https://www.omct.org/>
15. Yearbook of International Organizations (2021/22). URL: <http://www.uia.org/statistics/organizations/types-2021/22.pd>

REFERENCES

1. Yevropeiska konventsiiia pro vyznannia yurydychnymy osobamy mizhnarodnykh neuriadovykh orhanizatsii (1986) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_683#Text (in Ukrainian).
2. Dakhno I. I. (2009). *Mizhnarodne ekonomichne pravo: navch. posib.* Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2009. (in Ukrainian).
3. Kiianka I. (2009) *Vzaiemodiiia derzhavy i hrupy tysku v suchasnomu protsesi Ukrainy.* Naukovyi visnyk, № 4. URL: <efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=http> (in Ukrainian).
4. Meskhiia O. (2014) *Heneza rozvytku mizhnarodnykh orhanizatsii yak instytutsionalizovanoho mekhanizmu mizhnarodnoho spivrobotnytstva.* Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, № 6, s. 62 - 69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_6_15 (in Ukrainian.)
5. Statut Orhanizatsii Obiednanykh Natsii i Statut Mizhnarodnoho Sudu (1945). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text. (in Ukrainian.).
6. Beigberder Y. 1992. *Le Role International des Organisations NonGouvernementales.* Buxelles-Paris. (in English).
7. Global Annual Report, World Vision International (2021). URL: <https://www.wvi.org/publications/annual-report/2021-global-annual-report-world-vision-international>. (in English).
8. Gloeckner E. (2016) *Foreign Agent Registration & Funding Restrictions for NGOs.* URL: <https://nonprofitrisk.org/resources/articles/foreign-agent-registration-funding-restrictions-for-ngos/>(in English).
9. Lador-Lederer J. J. (1968) *International Non-Governmental Organisations and Economic Entities: A Study in Autonomous Organization and Jus Gentium.* Leyden: A.W.Sythaff/ 327 p. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/israel-law-review/article/abs>. (in English).
10. Meynaud J. (1961) *Les Groupes de Pression Internationaux.* Lausanne. 560 p. (in English).
11. *Non-Governmental Organizations (NGOs) in the United States.* URL: <https://www.state.gov/non-governmental-organizations-ngos-in-the-united-states/> (in English).
12. Ripinsky S., Van den Bossche P. (2007). *NGO involvement in International Organizations: A Legal Analysis.* London: British Institute of International and Comparative Law (in English).
13. *Role of Governments and Nongovernmental Organizations.* (2016) URL: <efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.sagepub.com%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fupm->(in English).

14. World Organisation Against Torture. URL: access: <https://www.omct.org/> (in English).

15. Yearbook of International Organizations (2021/22). URL: <http://www.uia.org/statistics/organizations/types-2021/22.pd> (in English).